

Sygn. akt I ACa 984/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Bożena Wiklak (spr .)

Sędziowie : SA Dariusz Limiera

SO del. Rafał Maciejewski

Protokolant: stażysta Iga Kowalska

po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **E. G.**

przeciwko **Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł.**

o uchylenie uchwały

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 22 maja 2015 r. sygn. akt I C 1032/14

oddala apelację.

I ACa 984/15

UZASADNIENIE

Powódka E. G. pozwem skierowanym przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) wniosła o uchylenie uchwały Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Numer 6 /1/2014 z dnia 3 czerwca 2014 roku, która utrzymała w mocy uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 18.06.2013 o wykluczeniu powódki z grona członków spółdzielni z uwagi na zaległości czynszowe. Uzasadniając pozew podała, że jest osobą samotną i niezdolną do pracy z uwagi na problemy zdrowotne.

Zaskarżonym wyrokiem z 22 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Łodzi uwzględnił powództwo.

Wyrok ten został wydany na podstawie następujących ustaleń, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne:

E. G. zajmuje lokal mieszkalny numer (...) przy (...) 112 o powierzchni 37,64 m² z tytułem prawnym w postaci spółdzielczego lokatorskiego prawa do w/w lokalu. Mieszka w nim od 46 lat i dlatego nie chciałaby go zamienić na inny.

Uchwałą Rady Nadzorczej Numer (...) z dnia 18 czerwca 2013 r. wykluczono E. G. z grona członków spółdzielni z uwagi na zaległości czynszowe. W uzasadnieniu uchwały podniesiono, że wykluczenie nastąpiło z uwagi na brak opłat za lokal i powstałe zaległości wynoszące w dniu 11 czerwca 2013 r. kwotę 9.447,76 zł oraz z uwagi na brak deklaracji spłaty większej części zobowiązania. Kopię uchwały z pouczeniem o prawie i sposobie jej zaskarżenia doręczono powódce dnia 20 czerwca 2013 roku.

W dniu 3 czerwca 2014 r. odbyło się Walne Zgromadzenie pozwanej Spółdzielni, na którym powódka była obecna. Walne Zgromadzenie uchwałą Numer 6 /1/2014 z dnia 3 czerwca 2014 r. utrzymało w mocy w/w uchwałę Rady Nadzorczej, wskazując jako podstawę takiej decyzji art. 38 §1 pkt. 9 ustawy z dnia 16 września 1982 r. prawo spółdzielcze oraz § 121 pkt 15 statutu spółdzielni.

E. G. otrzymuje rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w wysokości 680 złotych z uwagi na niewydolność kończyn dolnych. Jest bezdzietną panną. Nie ma bliskiej rodziny. Problemy finansowe powódki zaczęły się w 2009 r. po śmierci jej matki.

E. G. w okresie od dnia 1 sierpnia 2013 r. do dnia 31 lipca 2016 r. otrzymywała zasiłek stały z Miejskiego Ośrodka pomocy Społecznej w wysokości 360 zł z tytułu niezdolności do pracy i samotnego prowadzenia gospodarstwa domowego. W okresie od 11 marca 2014 r. do dnia 30 czerwca 2014 r. oraz od 1 lipca 2014 r. do 31 października 2014 r. powódce przyznano także zasiłek celowy w wysokości 150 zł na zakup żywności lub posiłku.

Decyzją z dnia 10 lipca 2014 r. przyznano powódce zasiłek stały w wysokości 529 zł od dnia 1 lipca 2014 r.

Oplaty za mieszkanie powódki od stycznia 2015 roku wynoszą 306,61 złotych. Bieżące opłaty są pokrywane z zasiłku przyznanego powódce przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Zaległości pozwanej z tytułu opłat za mieszkanie według stanu na 6 maja 2015 r. wynosiły 12.414,18 zł.

Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie sygn. akt VIIIU 4549/12 oddalając odwołanie powódki od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł., który odmówił E. G. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ustalił, że powódka urodziła się (...), z zawodu jest szwaczką. Pracowała do 1984 r. Ostatni okres podlegania ubezpieczeniu został zakończony z dniem 31 sierpnia 1984 r. Później wnioskodawczyni pobierała jedynie zasiłki z MOPS. Nadto wskazał, że orzeczeniem z dnia 23 października 2012 r. Komisja Lekarska ZUS ustaliła, że wnioskodawczyni jest okresowo częściowo niezdolna do pracy do dnia 30 września 2014 r., przy czym datą powstania częściowej niezdolności do pracy jest dzień 4 września 2009 r., a niezdolność trwa nadal. Sąd ustalił również w w/w sprawie, że u wnioskodawczyni rozpoznano zaburzenia depresyjno-lękowe, zaburzenia osobowości, podejrzenie organicznego uszkodzenia (...), cechy zaawansowanej niewydolności żyłnej w zakresie obu goleni. Z ustaleń wynika również, iż wnioskodawczyni występowała o rentę rodziną po zmarłej matce i orzeczeniem Komisji Lekarskiej z października 2009 roku orzeczono całkowitą niezdolność do pracy do 31 października 2010 r.. W tym orzeczeniu przyjęto za datę powstania całkowitej niezdolności do pracy dzień złożenia wniosku tj. 4 września 2009 r. Następnie w 2011 roku skarżąca złożyła ponowny wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej i orzeczeniem Komisji Lekarskiej z 24 marca 2011 r. orzeczono częściową niezdolność do pracy do 31 października 2013 r.. W okresie od 31 października 2010 r. do 25 listopada 2010 r. brak było orzeczonej niezdolności do pracy, ale Komisja uznała, że dokumentacja medyczna z PZP dokumentuje ciągłość tej niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy w Łodzi na podstawie opinii biegłego psychologa i psychiatry stwierdził u powódki sprawność intelektualną na poziomie upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim, niewielkiego stopnia cechy organicznych zaburzeń (...), zaburzenia osobowości typu osobowości bierno – zależnej, ze znacznie obniżonym wglądem, krytycyzmem i refleksyjnością w zakresie własnego działania i jego przyczyn, znikomą aktywność, brak zainteresowań i motywacji do podejmowania działań, znaczne poczucie bezradności i choroby, stereotypowe skargi na sytuację ekonomiczną i postawę roszczeniową. Nasilenia stwierdzonych zaburzeń w ocenie biegłego powodują częściową niezdolność do pracy skarżącej do dnia 30 września 2014 r., przy czym niezdolność ta powstała 4 września 2009 r.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne. Wskazał, że stosownie do § 114 Statutu strony pozwanej członek może być wykluczony ze Spółdzielni w wypadku, gdy z jego winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w Spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu lub dobrymi obyczajami w szczególności, gdy poważnie narusza zasady współżycia społecznego (pkt.2 ust.2), uporczywie narusza postanowienia statutu (pkt.2 ust.3) lub uporczywie uchyla się od wykonywania istotnych zobowiązań w tym nie uiszcza opłat za posiadany lokal za okres 6 miesięcy (pkt.2. ust.4). Sąd pierwszej instancji podniósł, że wykładni

i stosowaniu powyższego uregulowania powinna patronować zasada przewidziana w art. 24 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.), w myśl której wykluczenie członka ze Spółdzielni może nastąpić w wypadku, gdy z winy członka dalsze jego pozostawanie w Spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami Statutu lub zasadami współżycia społecznego. Wskazał, że ustawodawca w art. 24 § 2 prawa spółdzielczego zdecydował, że podstawą podjęcia uchwały w przedmiocie wykluczenia mogą być jedynie zdarzenia wynikające z winy członka spółdzielni i to winy kwalifikowanej przez rażące niedbalstwo lub umyślność, a nie każdej postaci winy. Oznacza to, że niewystarczające jest przypisanie członkowi spółdzielni winy nieumyślnej w postaci lekkomyślności, czy niedbalstwa, o ile nie jest ono rażącym niedbalstwem. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko, że rażące niedbalstwo oznacza zaniedbania będące na granicy winy umyślnej (por. wyrok SN z dnia 22 kwietnia 2004 r., sygn. akt II CKN 142/2003).

Sąd Okręgowy wskazał, że wykluczenie pociąga za sobą szczególnie drastyczne następstwa dla członka. Z tego względu ocena w zakresie „zawinienia” w rozumieniu 24 § 2 Prawa spółdzielczego powinna być dogłębna, uwzględniająca nie tylko, jak w przypadku powódki, sam fakt powstałych zaległości, ale przede wszystkim okoliczności, które stanowiły przyczynę powstałych zaległości, takie jak: powody braku zarobku, sytuacja rodzinna, korzystanie z pomocy społecznej itp. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 maja 2005 roku I CK 723/04).

Powołanie się jedynie na zadłużenie nie jest wystarczające. Niewykonywanie obowiązków statutowych przez członka z przyczyn przez niego nie zawinionych nie uzasadnia bowiem wykluczenia, a tylko wykreślenie go z rejestru członków (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 1998-07-16, I CKN 792/97).

Poza sporem jest, że powódka od kilku lat zalega z opłatami eksploatacyjnymi na rzecz spółdzielni, do których uiszczania była zobowiązana przez przepis art. 4 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz postanowienia statutu. W ocenie Okręgowego, powódce nie można jednak przypisać zachowania zawinionego w rozumieniu art. 24 Prawa spółdzielczego. Powódka od 2009 roku była w ciężkiej sytuacji życiowej, finansowej i zdrowotnej. Od 2009 roku datuje się jej niezdolność pracy, w tym roku zmarła również jej matka –jedyna jej bliska osoba. Sama powódka jest upośledzona umysłowo w stopniu lekkim i cierpi na niewydolność czynnościową kończyn dolnych. Wszystkie te okoliczności powodują, iż utrzymuje się wyłącznie z zasiłków z MOPS-u, wynoszących w roku 2014- 360 zł i 150 zł , zaś od lipca 2015 roku w wysokości 529 zł, z których 288 zł w całości przeznaczane jest w całości na bieżące opłaty za lokal powódki. Poświęcenie zatem skromnych środków finansowych na żywność i powstrzymanie się od świadczeń na rzecz pozwanej nie może być poczytane za zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami. Klauzula sprzeczności z dobrymi obyczajami odwołuje się do zasad moralnych i norm etycznych, które nie są skodyfikowane, lecz funkcjonują w społeczeństwie. Ma ona charakter uniwersalny, podlega w całości ocenie sądu rozstrzygającego sprawę. Pojęcie interesu spółdzielni powinno być rozpatrywane pod kątem celu funkcjonowania, a nie tylko wymiaru ekonomicznego, gdyż spółdzielnia mieszkaniowa jest jednostką organizacyjną o charakterze korporacyjnym zrzeszającym członków w celu zaspakajania ich potrzeb mieszkaniowych i obok kategorii ekonomicznych winna pełnić również funkcję ich wspierającą, a pozostali członkowie kierując się zasadą solidaryzmu społecznego, winni wspierać tych, którzy z przyczyn od nich niezależnych znaleźli się w trudnej sytuacji majątkowej i rodzinnej. Formalistyczne stanowisko spółdzielni w tym zakresie, domagające się wykluczenia powódki z w/w względów nie zasługuje na akceptację i nie sposób w tych okolicznościach przypisać powódce zawinionego zachowania uzasadniającego zastosowanie względem niej art. 24 Prawa spółdzielczego (podobnie Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z 2005-02-17, I CK 546/04), zwłaszcza, że przytoczone w uchwale Rady Nadzorczej motywy jej podjęcia sprowadzają się do lakonicznego stwierdzenia o uchylaniu się powódki od wykonywania istotnych zobowiązań wobec Spółdzielni, w szczególności poprzez zaleganie z uiszczaniem opłat eksploatacyjnych. Uzasadnienie to nie odpowiada wymogom zastrzeżonym w powołanym przepisie prawa spółdzielczego, bowiem nie pozwala na pełne odtworzenie przesłanek, jakimi kierowała się Rada Nadzorcza, do czego zobowiązywał ją § 116 ust.1a -2 statutu Spółdzielni.

Nadto Sąd Okręgowy wskazał, że nie jest dopuszczalne formułowanie przez spółdzielnię po wydaniu uchwały w sprawie wykluczenia członka ze spółdzielni lub w toku postępowania sądowego nowych zarzutów, na potwierdzenie zasadności uchwały lub rozszerzenie wskazanych w jej uzasadnieniu zarzutów. Postępowanie o uchylenie uchwały ma potwierdzić lub wykluczyć wskazane w uchwale przyczyny podjęcia określonej decyzji przez organy spółdzielni. W

szczególności postępowanie sądowe nie otwiera drogi do ujawnienia tego rodzaju zarzutów (dodatkowych, nowych) dopiero po zaskarżeniu uchwały przez powoda. Skoro zatem w uzasadnieniu sporządzonym przez Radę Nadzorczą wskazano jako jedyną przyczynę wykluczenia zaległości w płatnościach, do tej tylko przyczyny Sąd ograniczył swoje rozważania. Podnoszone podczas Walnego Zgromadzenia oraz w odpowiedzi na pozew okoliczności braku zgody powódki na zamianę mieszkania jako nie objęte uchwałą Rady, zdaniem Sądu Okręgowego, należało zatem pominąć.

Powyższy wyrok w całości został zaskarżony apelacją strony pozwanej, która zarzuciła:

1) sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez:

- przyjęcie, że uchwała Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. nr (...) z dnia 18 czerwca 2013r. wykazuje jedynie istnienie zadłużenia, co skutkuje brakiem podstawy do wykluczenia, podczas gdy uchwała Rady Nadzorczej o wykluczeniu powódki z grona członków zawiera pełne uzasadnienie, wskazujące, iż powódka pomimo wielokrotnych zobowiązań nie reguluje zaległości czynszowych za zajmowany lokal, przez co powiększa zadłużenie oraz nie deklaruje spłaty swojego długu.
- przyjęcie, że uchwała Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. nr 6/1/2014 z dnia 3 czerwca 2014r. nie zawiera uzasadnienia w sytuacji, gdy uzasadnienie tej uchwały wynika z załączonego do uchwały protokołu Walnego Zgromadzenia wraz z zawartym w nim oświadczeniem powódki, iż nie rozważa możliwości zamiany mieszkania na mniejsze, co stanowiło podstawę do utrzymania w mocy uchwały Rady Nadzorczej.

3) naruszenie przepisów prawa procesowego:

- art.233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego polegający na pominięciu w tej ocenie uzasadnienia uchwały Rady Nadzorczej o wykluczeniu oraz pominięciu uzasadnienia uchwały Walnego Zgromadzenia utrzymującej w mocy uchwałę Rady Nadzorczej, co miało istotne znaczenie dla oceny i prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy;

- art. 328 §2 k.p.c. poprzez brak w uzasadnieniu wyroku oceny dowodów, jakimi są uchwały organów Spółdzielni zawierające uzasadnienie dla ich podjęcia;

4) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 6 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że Spółdzielnia nie udowodniła, że postępowanie wykluczonego członka było zawinione;
- art. 24 § 2 ustawy z dnia 16.09.1982r. Prawo spółdzielcze poprzez jego błędną wykładnię, co w konsekwencji doprowadziło do niewłaściwej konkluzji, że okoliczności i działania powódki nie mają charakteru zawinionego w postaci rażącego niedbalstwa, oraz że powódka nie naruszyła zawartej w nim przesłanki dobrych obyczajów.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna. Wbrew jej zarzutom Sąd Okręgowy przy ocenie zebranych dowodów nie dopuścił się obrazy art. 233 § 1 k.p.c., poczynił prawidłowe ustalenia znajdujące oparcie w zebranych w sprawie dowodach i dokonał ich trafnej subsumcji.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może być uznany za skuteczny jedynie w wypadku wykazania, że ocena materiału dowodowego została dokonana z naruszeniem zasad logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Wbrew podniesionemu w apelacji zarzutowi Sąd Okręgowy poddał wnikliwej analizie dowód w postaci podjętych w sprawie powódki uchwał, czemu dał wyraz w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wiernie została przytoczona treść uchwały Rady Nadzorczej wraz z uzasadnieniem oraz treść zaskarżonej uchwały

Walnego Zgromadzenia, a następnie Sąd Okręgowy zbadał, czy przytoczone w uzasadnieniu uchwały Rady Nadzorczej okoliczności uprawniały pozwaną do wykluczenia powódki z grona członków Spółdzielni. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. należało zatem uznać za chybiony.

Zarzut pominięcia przy ocenie materiału dowodowego uzasadnienia uchwały Walnego Zgromadzenia należy uznać za niezasadny z tej przyczyny, że wynikająca z niego okoliczność, że powódka nie rozważyła zamiany lokalu na mniejszy, słusznie została uznana przez Sąd Okręgowy jako nowa okoliczność, nie podniesiona w uzasadnieniu uchwały Rady Nadzorczej i jako taka nie podlegająca ocenie Sądu w niniejszym postępowaniu. Kwestia ta zostanie bliżej omówiona w dalszej części rozważań.

Skarżąca nie zakwestionowała prawidłowości ustaleń Sądu Okręgowego w zakresie odnoszącym się do sytuacji życiowej, materialnej i zdrowotnej powódki. W świetle tych ustaleń za słuszny trzeba uznać wniosek Sądu pierwszej instancji, że zadłużenie czynszowe powódki nie zostało spowodowane okolicznościami, które uzasadniałyby przypisanie powódce winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa. Skoro powódka dysponuje bardzo skromnymi środkami i nie jest zdolna do pracy zarobkowej, nie była w stanie regularnie wносить opłaty czynszowe, a deklaracja spłaty zadłużenia nie miałaby żadnego pokrycia w dochodach powódki, które czerpie wyłącznie ze środków z pomocy społecznej. Skarżąca nietrafnie powołała się na wyrok Sądu Najwyższego z 17 lutego 2005 r. w sprawie I CK 546/04, lex nr 1215400. W sprawie tej wprawdzie powództwo członka zalegającego z opłatami czynszowymi o uchylenie uchwały w przedmiocie wykluczenia zostało oddalone, jednak wyrok ten zapadł w odmiennym stanie faktycznym. Wynika z niego, że samo dopuszczenie do powstania zaległości w przeszłości nie było zawinione, jednak po powstaniu zaległości ustały kłopoty rodzinne i finansowe powódki, która w związku z tym mogła przystąpić do spłacania zaległości, a tego zaniechała. Dlatego w okolicznościach tej sprawy Sąd Najwyższy, oddalając kasację powódki od wyroku oddalającego jej apelację, stwierdził, że wykluczenie powódki ze Spółdzielni było uzasadnione.

W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania stan faktyczny jest odmienny. Po powstaniu zaległości sytuacja życiowa, finansowa i zdrowotna powódki nadal jest zła i nie pozwala na przystąpienie do spłaty zaległości wobec pozwanej.

Wbrew odmiennemu stanowisku apelującej, podniesiona okoliczność niewyrażania przez powódkę zgody na zamianę zajmowanego przez nią lokalu na mniejszy, nie ma znaczenie dla oceny zasadności zaskarżonej uchwały. Należało bowiem zgodzić się z Sądem pierwszej instancji, że skoro w uzasadnieniu uchwały Rady Nadzorczej nie podniesiono innej przyczyny niż zaległości w płatnościach i brak deklaracji ich spłaty, rozważania Sądu podlegały ograniczeniu do tej przyczyny.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 5 września 2002 r., II CKN 916/00, lex nr 56897, zakres kognicji sądu rozpoznającego powództwo w przedmiocie wykluczenia ze spółdzielni ograniczony jest do badania tylko tych przyczyn wykluczenia, które wyraźnie w treści uchwały zostały wymienione. Należy podkreślić, że zakres ten wyznaczają zarzuty przedstawione członkowi w piśmie Rady Nadzorczej. Tylko te zarzuty mogą być przedmiotem rozważań zarówno Walnego Zgromadzenia rozpoznającego odwołanie w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym, jak i ustaleń oraz oceny Sądu przy rozpoznawaniu powództwa o uchylenie uchwały o wykluczeniu.

Z uzasadnienia Rady Nadzorczej o wykluczeniu powódki ze spółdzielni wynika, że przyczyną wykluczenia były zaległości czynszowe, nieregulowanie należności czynszowych i brak deklaracji spłaty większej części zadłużenia (k. 19 i 19 odwr.). Okoliczność odmowy zamiany lokalu na mniejszy nie była w uzasadnieniu uchwały Rady Nadzorczej podniesiona i jako taka nie podlega kognicji sądów w tej sprawie. Warunkiem zbadania tej okoliczności było jej podniesienie w uchwale Rady Nadzorczej.

Ubocznie należy podnieść, że stawianie powódce wymagania zamiany lokalu na mniejszy, powinno być uzależnione od uprzedniej oceny, czy powódka z uwagi na stan zdrowia psychicznego objawiający się obniżoną sprawnością intelektualną, obniżonym krytycyzmem, znikomą aktywnością i znacznym poczuciem bezradności jest w stanie świadomie pokierować swoim postępowaniem i czy nie jest jej potrzebna pomoc do prowadzenia jej spraw.

Mając powyższe na uwadze należało zgodzić się z Sądem Okręgowym, że pozwana nie udowodniła, że istniały podstawy do wykluczenia powódki ze spółdzielni. Postawa powódki, w kontekście wskazanych w uzasadnieniu Rady Nadzorczej przyczyn wykluczenia, nie może bowiem zostać oceniona jako rażące niedbalstwo.

Uznając zatem zarzuty skarżącego za niezasadne, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.